

Интервју

**ДАРКО АЛЕКСОВ, ИЗВРШЕН ДИРЕКТОР
НА ГРАЃАНСКАТА АСОЦИЈАЦИЈА "МОСТ"**

СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ ја почнаа својата кампања надвор од предвидениот законски термин. Зошто не беше санкционирано нивното однесување?

АЛЕКСОВ: Граѓанската асоцијација "Мост" беше дел од работната група која го изработи изборното законодавство, а во рамките на Изборниот законик има член кој го регулира почнувањето и завршувањето на кампањата, така што сè она што се случуваше е спротивно на член 74 од Законот. Значи, поради неговото прекршување "Мост" два пати реагираше со став дека политичките партии пред време ја почнаа кампањата, при што не посочивме кој конкретно тоа го направил. Но, во тек на информативното разработување на темата, овие партии почнаа меѓусебно да се обвинуваат за прекршувањето, кое подоцна предизвика повеќето од другите партии истото тоа верижно да го прават. Сè ова придонесе за вжестување на

НЕ СМЕ ПАРАЛЕЛНА И

■ Разговорот го водеше: Кокан СТОЈЧЕВ

Господине Алексов, неколку дена пред гласањето финансира кампањата на партиите, но ако се осврнеме на сè она што се случуваше може да се констатира дека се користеа сите расположливи средства, да не речеме "арсенали оружје, пари од Буџетот". Зошто не се презедоа мерки за да се казнат прекршителите на изборното законодавство?

АЛЕКСОВ: Уште на почетокот изборната кампања имаше лош тек, а таквиот начин на водење партиска пропаганда "Мост" го осудува. Затоа, апелираме изборниот ден да мине според принципите запишани во Изборниот кодекс, а тоа се мирни, фер и демократски избори.

Дали оваа вжестена изборна атмосфера мораше да ја смируваат надворешните фактори, односно амбасадорката на САД и претставникот на ЕУ?

АЛЕКСОВ: Во овие 15 години меѓународната заедница имаше улога не само во делот на смирување на работите, туку и во подобрување на одделни процеси во земјава. Значи, покрај давање помош во вид фондови, таа понуди помош во ресурси, што е во насока на подобрување на изборниот процес, смирување на тензиите, средување на односите меѓу политичките опоненти итн.

Граѓанското општество се состои од цела палета организации кои функционираат во негови рамки. Некои од нив се т.н. експертски здруженија составени од 5 до 10 луѓе, кои Мсе стручњаци во одредени полиња. Таквите екипи, во овој период прават анкети за рејтинзите на партиите, при што ја анализираат популарноста на политичарите и на партиите. Има организации кои се наречени ВОЧ-ДОГ организации, кои на некој начин се обидуваат да бидат коректив на власта. Постојат организации кои работат партнерски со власта за да подобрат одредени процеси, да направат нешто што ќе остане како ресурс во државата, така што во овој момент невладините организации се активни во секој од овие сегменти. "Мост" е активна само во делот на мониторингот и во имплементацијата на Кодексот за фер и демократски парламентарни избори, а ќе биде активна и во делот на набљудување на работата на изборните органи.

атмосферата и затоа не за бадијала реагиравме. Но, "Мост" никогаш не потенцираше дека сме направиле добра основа за спроведување на предизборниот период, туку дека Изборниот законик претставува солидна основа за добар изборен процес. Нашите препораки, дадени во текот на изготвувањето на изборното законодавство, поврзани со спроведувањето на процедурата на гласање, посочуваа на техничките аспекти и на недореченостите кои се јавуваа во минатото. Во тој сегмент квалитативно е подобрен начинот на спроведување на гласањето, но повторно ќе нагласам дека политичката волја е пресуден фактор за квалитетно спроведување на изборите. Во прилог на ова, нормативно е спречен т.н. "бугарски воз", спречено е гласањето во име на друг но, се разбира, ако избирачкиот одбор не го дозволи тоа. При тоа, овој пат задолжителна е и обуката на членовите на избирачките одбори, а секој нејзин член мора да ја мине обуката и да го стави својот потпис во дата базата на потписи. Овој пат и севкупниот избирачки материјал од избирачкото место е предмет на разгледување во процедурата на жалби. Тоа е и во првата и во втората жалбена инстанца. Значи, со ова нормативно уредување многу работи од минатото се променети.

ДИК имаше можност да ги казни прекршителите на изборните процеси, но не презеде одредени законски санкциони мерки?

АЛЕКСОВ: "Мост" ја повика ДИК да реагира по овие прашања, зошто таа не го стори тоа ќе морате неа да ја прашате. Не би коментирал зошто тоа не е направено и од кои побуди не се санкционира ваквото однесување на политичките партии.

Членовите на ДИК се "скараа" за изгледот на гласачкото ливче, кое во некоја нормална ситуација не би довело до такво медиумско претставување на работите, но од друга страна, тоа посочува дека се преферираат одделни политички субјекти, иако за време на изборите сите би требало да имаат рамноправен статус во јавноста...

АЛЕКСОВ: Пред сè, амбиентот е најважен. Но, не би можел да најдам паралела меѓу избирачкото ливче и ограничувањето на просторот за претставување на партиите, бидејќи тоа е техничка работа. Меѓутоа, прв пат видовме расправа која досега

ИСТИТУЦИЈА НА ДИК

како случај не беше забележана во работата на ДИК. Значи, одлуките на Комисијата речиси во 95 отсто од случаите се донесуваа со консензус. Има различни мислења и ставови, кои нормално е позитивно да се одразат врз работата на еден таков орган. Имено, ние ја набљудуваме работата на ДИК, присутни сме на нивните седници и како овластени набљудувачи на процесот можам да кажам дека во една таква констелација на различни мислења сепак на крај тие придонесоа за донесување решение, кое е прифатливо за учесниците во изборната трка.

На трибината "Како да не нè украдат на изборите" рековте дека во подготвителниот период дадовте иницијатива за неверификување на мандатот на кандидатот од политичката партија. Зошто овој предлог не беше прифатен кој ќе ги санкционираше прекршителите на избирачко право?

АЛЕКСОВ: Тоа што укажавме беше наш став, кој беше даден во текот на изготвувањето на Изборниот законик. Некои наши препораки беа прифатени, а дел не, но неверификацијата на мандатот е категорија која, според наше мислење, ќе го подобри изборниот процес од причина што во секој случај само политичките партии ќе беа погодени. Но, некои партии потенцираа дека тоа е неуставна категорија. На пример, во јавна дебата Трајко Велјановски од ВМРО-ДПМНЕ кажа дека тоа е неуставна категорија, иако нашето објаснување беше дека одземањето мандат, односно неверификувањето, пред сè, е санкција за прекршителите на законската регулатива. Тоа е пример од некои западноевропски земји, каде што доколку се забележат или се констатираат сериозни прекршувања на законите, се применува оваа санкциона мерка.

Последните примери говорат дека нефункционирањето на системите за заштита во државата, поточно бавните судски постапки против прекршителите на изборните

процеси им овозможуваат на политичките субјекти да се дрзнат да ги прекршуваат правилата. Како гледате на нефункционирањето на правосудството?

АЛЕКСОВ: Пред извесно време одговоривме на вакво слично прашање - што мислиме за измените во Кривичниот законик и на драконските одредби кои сега се актуелни. "Мост" излезе со став дека без разлика каква е казната, нејзиното спроведување и целата процедура на осуда, или на поднесување одговорност пред надлежните институции, тоа не функционира. Значи, покрај тоа што ваквите казни ќе претставуваат испит за институциите, дефинитивно спроведувањето на тоа што е запишано во Изборниот и во Кривичниот законик, досега воопшто или многу малку беше применувано. Со тоа, потенцирам судството ја има главната улога во овој процес.

 Проблемот со состојбите во правосудството го констатираа многу институции, но сепак остануваат забелешките дека тој е во политичката волја кај партиите!?

АЛЕКСОВ: Ќе се вратам на законодавството кое порано беше актуелно, дека во процесот на жалби, и во првостепената и во второстепената инстанца, тие немаа потреба да го разгледаат севкупниот материјал. Всушност, нивната одлука се базираше на записникот од избирачкото место, а сега имаат шанса темелно да истражат што се случило на избирачкото место. Исто така, ќе имаат шанса како сведоци да ги повикаат оние кои биле и се дел од процесот. Значи, очекуваме правосудните органи да ги искористат овластувањата до крај, кои претходно ги немаа на располагање и согласно законот да го искористат доказниот материјал за да се докаже евентуалното тешко прекршување на Изборниот законик.

 И годинава ќе вршите мониторинг на гласањето, односно Вашите набљудувачи ќе бидат присутни на гласачките места, но поучени од забелешките од Советот за радиодифузија, а во врска со вашите изјави за време на гласањето, дали работата ќе ви биде спречена?

АЛЕКСОВ: Во изминатиов период спроведувавме активности, кои претставуваат регрутирање и едукација на волонтери, кои ќе го набљудуваат изборниот процес. "Мост" ќе има околу 3.500 набљудувачи, а со нив ќе покриеме околу 70 проценти од избирачките места во РМ. Во текот на денот, за шесте изборни единици одделно, ќе го работиме Паралелното табелирање на гласовите (ПВТ). Тоа е програма според која можеме многу брзо по затворањето на избирачките места да дадеме егзактна предикција на изборните резултати. Паралелното табелирање на гласовите не претставува анкета или телефонско истражување, туку тоа е математичко-статистичка метода, која е научна и светски докажана. Таа се прави врз база на дојава на официјалните резултати и потпишување на официјалните записници од избирачките места, за кои подоцна нашите набљудувачи нè информираат, а потоа ние ги табелираме резултатите и добиваме слика на односот на силите меѓу учесниците во изборниот процес.

 Дали државните органи инволвирани во избирачкиот процес ја побараа Вашата програма за користење и пресметување на изборните резултати, бидејќи ако се анализираат вашите пресметки со резултатите од ДИК тие беа слични?

АЛЕКСОВ: Со години наназад немаме направено грешка поголема од половина процент. Државните органи кои го спроведуваат изборниот процес досега не ја побарале програмата, која се темели врз база на примерок. Значи, програмата работи врз база на одреден процент од вкупниот број избирачки места во една изборна единица, а државните органи мора да функционираат на 100 проценти обработени официјални податоци, така што реално гледано не би им користела. Доколку ние ги пресметуваме гласовите врз база на 100 проценти од избирачките места, тоа би претставувало и дуплирање на улогите во еден процес или создавање паралелна институција на ДИК, но тоа не сакаме да бидеме.

 Поучени од минатото кое нè предупредува дека имавме кршење на гласачки кутии, прекини на гласањето итн., дали ваквите ситуации ќе можат да бидат санкционирани и нормално да се продолжи со гласањето?

АЛЕКСОВ: Она што мене ми е познато во однос на ова е тоа дека ако има еден час прекин во гласањето, тоа може да продолжи и да заврши и по 19 часот, но само за онолку време, за колку што и бил стопиран процесот. Ако има повеќе од три часа прекин гласањето се повторува. Ваквата техника се применува во многу држави во регионот. Тоа што од технички причини може да се случи при гласањето, да не се почне навреме или да има прекин, не е можно да се предвиди. Но, тоа што ние си го поставивме како цел - позитивно да влијаеме врз целиот процес - го работевме во изминативе две години. Другите фактори не сакам да ги коментирам.

 Учеството на државната администрација во избирачките одбори и нивното пристигнување на избирачките места претставува проблем?

АЛЕКСОВ: Бевте сведоци дека при изготвувањето на Изборниот законик "Мост" се залагаше за учество на партиите и на судиите барем во избирачките одбори, така што и скелетот на Законикот не поддржуваше учество на администрацијата на

ниво на избирачки одбори. Зошто? Во тоа време немаше адекватна анализа за вистинските потреби и трошоци, кои се нудат со едно вакво решение. Согласно на тоа, во моментот се наоѓаа во ситуација во која ДИК има сериозен проблем во однос на трошоците и како да ги распореди овие луѓе до избирачките места. Второ, тие не ќе можат да го остварат своето право за гласање на денот на изборите. ДИК ќе мора да се обиде да најде решение за ова. Но, морам да потенцирам дека ова е резултат на договорите меѓу партиите.

Она што беше најголем предмет на преговори е структурата на ДИК, едни беа за професионализација, други за партиски избраници итн. Дали вашите размислувања одат кон чиста професионализација на ДИК?

АЛЕКСОВ: Апсолутно сме за тоа. Во овој момент имаме професионална ДИК, од причина што секој од членовите е државен службеник со работно место, а фактот дека нема заменици значи дека тоа им е секојдневна работа. Тие се професионалци, кои се избрани во собраниска процедура. Во контекст на ова, во техничкиот дел направен е чекор напред, значи формиран е професионален секретаријат, кој ќе функционира во текот на целиот период меѓу изборите. Согласно со тоа, овие тела ќе можат да развиваат програми, да спроведуваат активности на терен, со што ќе ги јакнат капацитетите на подолните ешалони на изборната администрација. Но, ова е за догледен период и тоа се придобивките од технички аспект, додека од политички аспект изборите се максимално политичка работа.

Каква ќе биде соработката со странските набљудувачи?

АЛЕКСОВ: Начинот на кој ги набљудуваме изборите не е ист, бидејќи станува збор за техника. ОДИХР и сите други меѓународни набљудувачи имаат техника на мобилно набљудување на ИМ, додека "Мост" има техника на статично набљудување на избирачките места, со тоа што на огромен број од нив, околу 70 проценти од вкупниот број гласачки места, имаме набљудувачи кои вршат мониторинг на отворањето и затворањето на гласачкото место, следење на изборниот процес, броење и процесуирање на гласовите до претставник на Комисијата, каде што повторно имаме набљудувачки, и така сè до ДИК. Значи, целиот процес е затворен. Сепак, ќе имаме одредена координација со ОДИХР и тоа во делот на размена на информации од теренот итн. Но, операциите кои ги спроведува ОДИХР и нашата се раздвоени. Начинот на кој ја изведуваме нашата прелиминарна оценка за изборниот процес е во согласност со меѓународните стандарди за домашно набљудување на изборите, додека ОДИХР прави свој извештај, кој се разликува во техниката на мониторингот и во начинот на донесување оценка за квалитетот на изборите.

Каква е тежината на вашиот извештај, а какво е значењето на извештајот на ОДИХР?

АЛЕКСОВ: "Мост" ужива голем кредибилитетот во РМ. Тоа што ние го правиме е да го подобриме изборниот процес преку давање транспарентност и негово приближување до граѓаните. Додека улогата на меѓународната заедница е поинаква од причина што освен тоа што го набљудува процесот за да види колку тој е квалитетен, таа ги набљудува и изборите за да оцени колку државата успеала да испорача позитивни сигнали кон меѓународните центри каде што се одлучува за одредени прашања. Значи, годинава 3.500 наши луѓе ќе го набљудуваат изборниот процес, или 12.500 лица биле вклучени во изминативе 4 години.

На кој начин ќе ја информирате јавноста, бидејќи претходно Советот за радиодифузија ве критикуваше за кршење на нормите за предизборен молк?

АЛЕКСОВ: Прво не бевме напаѓани како организација, туку беа "предупредени медиумите дека немаат право да ги пренесуваат нашите изјави заради кршење на Кодексот". Во исто време од ДИК добивме една реченица во која нè предупредија дека ако продолжиме да известуваме ќе ни бидат одземени акредитациите. Тоа што подоцна се случи со медиумите, кои продолжија да ги пренесуваат нашите изјави, е нивна работа. Ние известуваме според стандардите.

Дали разликите во толкувањето на регулативата за информирањето од денот на гласањето се надминати?

АЛЕКСОВ: На 31 мај и на 1 јуни годинава, Советот на Европа одржа брифинг за Советот за радиодифузија, уредниците на поголемите печатени и електронски медиуми во РМ и за портпаролите на партиите. Тогаш претседателот на Советот за радиодифузија, Мирче Адамчевски, јавно кажа дека секој кој има добиено акредитација од Државната изборна комисија да биде присутен и да го набљудува изборниот процес, ќе може да дава свои извештаи. Со самото тоа значи дека "Мост" влегува во делот на оние институции и субјекти кои се сметаат за официјален извор на информации, на изборите.